

In een vorig nummer van Gendtsche Tydinghen (nr. 6 van 2019) verschenen twee artikels over Marie Schellinck, resp. van Eric Vermeirsch en Luc Devriese. Als schrijver van de roman Soldaat Marie (Clavis, 2018) over de historische figuur Marie Schellinck heb ik bronnen in uiteenlopende archieven uitgespit en op die manier kom ik tot heel andere conclusies.

Het eerste wat opvalt aan de vorige GT-artikels, is het hypothetische karakter ervan met woorden als: zou, vermoedelijk, geloof, onwaarschijnlijke legende, weinig waarschijnlijk, zo goed als onmogelijk, zagezegd, ons inziens is het heel goed mogelijk dat, het zou goed kunnen, laat uitschijnen.

Op p. 359 heeft men het over het jaarlijkse pensioen dat Marie Schellinck na haar uitdiensttreding van de Franse overheid kreeg, en hij vraagt zich af ‘waar men in die tijd het geld voor het pensioen van Marie Schellinck haalde, als het vandaag al zo moeilijk is om op zestig te stoppen.’ Jaarlijkse pensioenen van 700 livres werden wel degelijk toegekend aan gepensioneerde soldaten, zeker als ze zoals Marie Schellinck verwondingen hadden opgelopen. Hiervoor verwijst ik naar Charles Quart (1936) en Jean-Paul Bertaud (1993).

Bekijken we de argumenten om de hoofdhypothese, namelijk het ‘vermoedelijk compleet gefantaseerd levensverhaal’ (p. 361), hard te maken. Citaten uit de artikels heb ik met aanhalingstekens weergegeven. De aangehaalde paginnummers verwijzen naar het artikel in GT.

1. ‘De naam van Marie Schellinck ontbreekt op de gedenkzuil van de napoleonisten op het Campo Santo in Sint-Amandsberg’ (p. 362). Hoe dat komt, is gemakkelijk te achterhalen: de oprichter van de zuil, de Association des Anciens Frères d’Armes de l’Empire Français à Gand, liet alleen namen van de sedert 1841 overleden leden op het monument aanbrengen (Van Wesemael, 1979). De oudstrijdersvereniging werd pas in 1841 opgericht. Marie Schellinck stierf in 1840.

2. Over ‘de gefantaseerde militaire carrière van de dame kon je lezen in kranten als *Le Journal de Bruxelles*’. Waarom zouden Belgische kranten zo iets verzinnen? Een verhaal over een heldin die nota bene in het foute kamp zat, die met de Franse vijand had geheuld? Er verschenen ook artikels over Marie Schellinck in de Franse pers, en die zou je nationalistisch republikeinse propaganda kunnen aanwrijven, maar welk garen had de Belgische pers bij dergelijk ‘gefantaseer’ te spinnen? De auteur geeft daar geen verklaring voor. Hij heeft ook zijn twijfels over het waarheidsgehalte van deze krantenartikels omwille van de verschijningsdatum, namelijk zo’n 50 jaar na Maries dood. Graag wijs ik hierbij op artikels over Marie Schellinck in *Journal du Département de l’Escaut* van 27 november 1812 en in *Le Propagateur, Journal d’Ypres* van 9 september 1840, Maries sterftejaar.

3. ‘Wie lag aan de basis van deze verzinsels?’ (p. 363). De auteur komt er eerlijk voor uit: ‘Hier tasten we in het duister’. Maar dan gaat er hem een lampje branden: ‘Ons inziens is het heel goed mogelijk dat Marie zelf het merendeel daarvan uit haar duim zoog om zich te tooien met een stukje roem’. Zo eenvoudig kan het zijn! Om de vrouw de schuld te geven, heb je helemaal geen bewijzen nodig. Ik heb mijn vragen over het wetenschappelijke gehalte van deze denkpiste.

4. Rond het einde van de negentiende en begin twintigste eeuw publiceerden de ‘verdienstelijke auteur Prosper Claeys en een figuur van gewicht procureur-generaal Napoleon De Pauw’ teksten over Marie Schellinck, maar ‘deden geen archiefonderzoek, ze penden te goeder trouw neer wat er in die tijd algemeen bekend was’ (p. 364). Welk bewijs heeft de auteur dat Prosper Claeys en Napoleon De Pauw klakkeloos kopieerden? Ik durf deze stelling dan ook tegen te spreken. Het Fonds Napoleon De Pauw in de Zwarte Doos staat voor een schat aan archiefmateriaal dat de magistraat gedurende zijn leven verzameld en becommentarieerd heeft. De Pauw was trouwens niet alleen een belangrijk jurist, maar ook werkend lid en later voorzitter van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis. Niet meteen iemand die je van amateurisme verdenkt. Vóór ik in de Zwarte Doos het Fonds De Pauw raadpleegde, had ik eerst naar de doopakte van Marie Schellinck gezocht. Het speurwerk in de toen nog niet gedigitaliseerde microfilms vergde veel tijd omdat niet bekend was in welke Gentse parochie Marie Schellinck geboren was en omdat bovendien de algemeen gangbare geboortedag 25 juli niet klopte. Zodra ik de doopakte had gevonden kon ik, aan de hand van de al dan niet juiste geboortedag (die bleek 6 april 1757 te zijn), de bronnen al enigszins beoordelen. ‘Verkeerd gekopieerd’ of ‘goed ingelicht’. Welnu, in de Marie Schellinck-map van Napoleon De Pauw vond ik Maries exacte geboortedag terug.

5. Ik citeer de auteur op p. 362: ‘Meer dan dubieus, gewoon fake, simpelweg vals, is een afbeelding van Marie die door de keizer himself gedecoreerd wordt.’ Wat is er dubieus, fake of vals aan een tekening van een illustrator die er zich helemaal niet op beroemde een getrouwe weergave van de afgebeelde figuur te willen geven? Lionel Royer was de vaste illustrator van de Franse krant *Le Petit Journal* en in 1894 kreeg hij de opdracht een tekening te maken bij een verhaal uit 1808. De auteur bedoelt gewoon dat het niet zeker is of het afgebeelde klopt: Marie Schellinck die de medaille van het Légion d’Honneur uit handen van Napoleon krijgt. Het verhaal van de uitreiking is wel onder andere opgetekend door Jean Alesson (1880). Napoleon was echter op het moment dat Marie uit het leger stapte – bij de mogelijke uitreiking dus – niet in Frankrijk. Kreeg ze de medaille bij een andere gelegenheid, bijvoorbeeld bij haar benoeming tot onderluitenant? Het antwoord zullen we nooit weten, het mogelijke bewijs is in de vlammen opgegaan toen het hele archief van het Légion d’Honneur tijdens de Commune van Parijs in 1871 afbrandde. Het boekje van Jean Alesson dateert van 1888, maar is gebaseerd op een eerder al gepubliceerd artikel van 1880. Het is mogelijk dat hij nog voor de brand bronnen in het archief geraadpleegd had.

6. De gevangenisstraf van drie jaar die Marie Schellinck als achttienjarige kreeg, wendt de auteur aan om haar van een fantaste tot een misdadigster te maken: ‘Een dergelijke zware straf laat uitschijnen dat ze heel wat meer op haar kerfstok had dan louter extralegale bed activiteiten. Prostitutie was verboden, maar werd niet bestraft’ (p. 366). Dit klopt niet. Marie Schellinck was minderjarig en ouderloos toen ze in 1776 voor recidiverende *deelname aan een orgie* werd opgesloten. Ook nu verwijst men minderjarigen zonder goede thuissituatie nog door naar een instelling. In de tuchthuizen van toen zaten zelfs opvallend veel jonge vrouwen, ook voor prostitutie. De achterliggende gedachte was dat men hen op jonge leeftijd nog kon heropvoeden. Voor dezelfde misstappen werden vrouwen zwaarder getaxeerd dan mannen. Straffen van drie jaar waren eerder regel dan uitzondering. (Van Waeijenberge, 1994).

De ‘opvallende dissonant in het levensverhaal’ (p. 365) was de reden voor een aanvankelijke weigering van een artikel in de Biographie Nationale. In 1910 had Napoleon De Pauw gevraagd of hij daarvoor een stuk over Marie Schellinck mocht inleveren. Het antwoord van de hoofdredacteur van de Biographie Nationale was: *Lang heb ik geweigerd u de stukken die ik bezit mede te delen: M.S. was een verlopen meid, van jongs af, vanaf 16 jaar. Ze heeft die 3 jaar tuchthuisstraf verdiend: buitengewoon schandalig gedrag. Dat haar avonturen haar loopbaan als soldaat uitleggen wil ik graag aannemen,*

met dezen verstande, dat ze in het leger een nieuw veld vond voor dat soort ondernemingen waarvan ze van haar 16de jaar af aan een treurige heldin is geweest.

De hoofdredacteur van de Biographie Nationale weerlegt in ieder geval niet dat ze soldaat was. Hij heeft alleen bedenkingen over haar motivatie. Een vooroordeel. Na het uitzitten van haar gevangenisstraf liep Marie Schellinck geen enkele nieuwe veroordeling op. Vergeten we ook niet dat haar militaire loopbaan van haar vijfendertigste tot haar eenenvijftigste levensjaar liep. Geen ideale leeftijd voor de schnabbels die de hoofdredacteur van de Biographie Nationale suggereert. Het artikel in de Biographie Nationale kwam er uiteindelijk toch.

De auteur sluit zijn artikel af met de verwijzing naar de straatnaam die Marie Schellinck in Gent kreeg. ‘Een echte straat is het niet, net zo min als Marie onderluitenant was in het leger van Napoleon. Of moeten we het zien als een eerbetoon aan de prostituees? Of als hulde aan de transgenders...’ (p. 368-369). In mijn oren klinkt dit als van een vooringenomen stem. In mijn rechte heb ik wel degelijk materiële bevestiging gevonden van het feit dat Marie Schellinck militair was in het Franse leger. Zo is haar naam als militair terug te vinden in het Documentatiecentrum van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis in Brussel, onder andere in hun documentatie over de ‘Association des Anciens Frères d’Armes de l’Empire Français à Gand’. Daar vond ik dat haar brevetnummer 300578 was. Maries toelating tot deze vereniging, al was die dan postuum, is een onomstotelijk bewijs van deelname als soldaat. Marketensters en wasvrouwen vind je niet in deze vereniging.

En het allerbelangrijkste: een militair dossier met staat van dienst en rang van Marie Schellinck bevindt zich sinds haar uitdiensttreding op het Ministère de la Guerre te Parijs (zie fonds Napoleon De Pauw, Zwarte Doos) en is nu terug te vinden in Service Historique de l’Armée de Terre au Château de Vincennes.

Geraadpleegde bronnen en literatuur

Alesson, Jean (1888). *Les femmes décorées de la Légion d'Honneur et les femmes militaires*, Melet, Paris.

Biographie Nationale (1911). deel XXI, p. 667-672.

Centrale Bibliotheek UGent, map Schellinck.

De Brouwer, J. (1972). *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795*. Veys, Tielt.

De Pauw, N. (1911). Une héroïne Gantoise. Marie Schellynck. Lieutenant sous la Première République et l' Empire Français. In: *Bulletijn der Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, jg. 19, p. 342-350.

Documentatiecentrum van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis: documentatie over de 'Association des Anciens Frères d' Armes de l'Empire Français à Gand.

de Fourmestraux. P. (1930). *Les Napoléonistes*. Brussel, p 170-175.

Claeys, P, (1888). *Pages d'Histoire locale Gantoise*, 2de serie, Gent.

Fonds Napoleon De Pauw in de Zwarte Doos, Gent.

La Flandre liberale, 14 feb. 1899.

Forty, G. & A. (1997). *Women War Heroines*. Arms & Arbour Press, Londen.

Journal de Bruxelles, okt. 1885.

Journal du Département de l'Escaut, 27 Nov. 1812.

Le Petit Journal, Supplément Illustré, 10 sept. 1894.

Le Propagateur; Journal d'Ypres, 9 Sept. 1840 (necrologie).

Ouart, Ch. (1936). L'évolution du montant des pensions militaires rémunérant les services en France au cours d'un siècle. *Journal de la Société statistique de Paris*, vol. 77, p. 167-185.

Rijksarchief Gent: Vonnissen Geestelijk Hof; Vonnissen Schepenbank Sint-Pietersabdij, Gerechtelijke taken: geschillen 613/24 en enkwesten 613/9, 613/10.

Stad Menen, archief: overlijdensakte nummer 173 van 1840.

Tassier, S. (1934). Histoire de la Belgique sous l'occupation française de 1792 et 1793. Falk – Van Campenhout, Brussel.

Van Waeijenberge, F. (1994). *Collocatie te Gent, 1750 – 1779*. Scriptie UGent, 1994.

Van Wesemael, M. (1979). De Gentse Napoleonisten en hun buitenissige uitvaartgebruiken. In: *Ghendtsche Tydinghen*. jg. 8, p. 138-170.

Welten, J. (2015). *Antihelden. Bijzondere levens van gewone mensen uit de tijd van Napoleon*. Davidsfonds, Leuven.